

ПОЛІТИЧНІ ЗЛОЧИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ

В статті розглядається інститут політичних преступлень як елемент політичної життя. Дается характеристика політичних преступлень с юридической и политологической точек зрения.

The institute of political crimes as element of political life is examined in the article. Description of political crimes is given with legal and political science points of view.

Є очевидним, що державний механізм вибудовується таким чином, щоб як можна повною мірою забезпечити свою безпеку як від зовнішніх так і від внутрішніх ворогів. Напевно, за всю історію людства не було жодної держави, в якій все населення було задоволене політикою правлячої верхівки та повністю її підтримувало. Скрізь ми бачимо в кращому випадку тихий гомін незадоволення певної частини населення, в гіршому – бунт та революцію з усіма "принадами" цих явищ. І все ж кожне нове покоління народжує людей, які за мету свого життя ставлять її досягнення, поміж іншим, тому що влада дає свободу від загальних правил поведінки, і "право" на вчинення злочинних дій під гаслом "загального блага".

Необхідно визнати, що кожне нове покоління народжує, так само, і людей, які ставлять за свою мету боротьбу з правлячою верхівкою тим способом, який вони вважають доцільним. Тут ми стикаємося з усім розмаїттям дій проти влади, які були у минулому і теперішньому часі зафіксовані у формі закону як політичні (державні) злочини. І хоча на сьогодні кримінальне законодавство України, яке охороняє державу як єдине політичне ціле, налічує всього шість статей, вони сформульовані таким чином, що за бажання під них можна підвести будь-який виступ проти влади.

Мета даної роботи полягає у тому, щоб звернути увагу на політичний злочин як на досить розповсюджене явище політичного життя сучасної держави, та загострити увагу на політичних злочинах як інструменті досягнення та утримання влади. На тему злочинів у політиці звертали свою увагу такі вчені як: Н. С. Таганцев, О. А. Коровін, Є. Б. Черняк, Н. А. Зелінська, Р. А. Абасов, Д. А. Шестаков, Г. М. Горшенков, П. А. Кабанов, та інші.

Сучасна правова наука під державними злочинами розуміє сукупність злочинних дій, спрямованих проти держави як політич-

ного цілого. У більш вузькому сенсі державні злочини об'єднують всі ті злочинні діяння, об'єктом яких є публічні, державні права. У даному випадку ми повинні розуміти під державою не тільки населення, яке проживає на певній території і має певні інститути, які ми називаємо державними. Ми повинні розглядати державу як самостійне ціле, як організм, проти існування якого і спрямовані державні злочини в самому прямому сенсі.

Потрібно звернути увагу на певну дуальність проблеми політичних (державних) злочинів. З одного боку законодавець чітко визначає пріоритет "загального блага" у вигляді держави, на яке власне і зазіхає державний злочинець. І цей збиток буде значно більше того, який вчинюється по відношенню до окремого пересічного громадянина. З іншого боку, ми повинні визнати, як би це не маскувалося, що законодавство проти державних злочинів, перш за все, захищає владні кола, і, за рідкісним винятком охороняє тільки їх інтереси.

З впевненою обережністю можемо звернути увагу на те, що причиною політичних злочинів може бути злочинна поведінка самої держави проти свого населення. Тобто, несправедливість і відверте порушення елементарних соціальних прав, може призвести до вчинення злочину. Ще дореволюційні дослідники не побоялися звернути свою увагу на цей факт. Так Н. С. Таганцев зауважив: "Раніше бігли в чужі країни все більш особистості, політично скомпрометовані, які мали достатньо коштів для життя поза батьківщиною. З іншого боку, тільки ними й цікавилася держава, звідки вони втекли, так як залишаючись за кордоном, вони могли бути небезпечні для неї. Звичайний злочинець, перетинаючи кордон держави, сховавшись на чужині, переставав цікавити вітчизняне правосуддя" [1].

У своїй первісній формі законодавство про охорону держави стосувалося лише наближених до особистості монарха людей. Згодом його дія поширилося на все населення держави. На нашу думку, головною метою цього було лишити людину свободи руху або думки, і мати формальний привід для репресій.

Блаженний Августин вважав, що одні норми права і справедливості повинні застосовуватися до поведінки як окремих осіб, так і держав; держава яка відхиляється від їх виконання, – є зграєю розбійників [2].

На думку Є. Б. Черняка, "межі між політичними і кримінальними злочинами існували завжди і завжди були розмиті. Вони

були розмиті в різні історичні епохи. Одне і те ж вважалося то злочином, то законним діянням. Іноді кримінальні злочини ставали політичними, тому, що здійснювалися політиками або тому, що набули політичного значення" [3].

Вважається давно доведеним, що такі поняття як держава, країна, народ не одне і те ж. Держава – це владно підпорядкована система відносин, де кожна нижча ланка виконує накази вищої і перевіряється нею. Вся історія людства є кричущим прикладом того, як одні люди підпорядковували інших. Сьогодні не стало іншим, хоча і потрібно визнати, що відносини стали дещо гуманніше ніж, скажімо, в середньовіччі. Сьогодні можна констатувати, що поки не існує системи регулювання масштабних суспільних відносин, яка могла б у перспективі показати більшу ефективність, ніж держава. Отже, держава залишається необхідним елементом організації суспільних відносин.

Потрібно зауважити, що до політичних злочинів не зовсім доречно підходити з точки зору традиційної формально-юридичної доктрини, діяння які заборонені законом – злочини, людина яка їх здійснила – є злочинцем. Один лише факт порушення закону є штучним показником злочинної поведінки, "поняття злочинності розширилося і втратило будь-яку визначеність, вигравши у привабливості" [4].

Р. А. Абасов зауважує що "дефініція "злочинний" – це "ярлик", яким владні кола таврують поведінку менш захищених груп. Закони і правила, за допомогою яких визначаються злочини, та механізми їх застосування встановлюються політичною елітою" [5].

Більше того, завдяки детальному вивченню закономірностей прояву політичних злочинів був зроблений цікавий висновок – "злочин у кримінологічному сенсі – винне діяння, що представляє для суспільства значну небезпеку, безвідносно до визнання його як такого законом. Уявний злочин – діяння, безпідставно заборонене законом під страхом кримінальної відповідальності. Тепер ми говоримо, більше того пропонуємо парадоксальне поняття злочинний закон..." [6]. Іншими словами злочин, зведений в ранг закону, карає за допомогою державного механізму всіх, хто на нього зазіхає. І тому, щоб досягти справедливості необхідно здійснити державний злочин.

Професор Д. А. Шестаков вказує, що предметом політичної злочинності є вивчення наступних взаємопов'язаних проблем: політичної злочинності, яка складається із злочинів як самої держави

(злочинної політики), так і проти самої держави та її конституційного ладу; вплив тоталітарної політики на загально – кримінальну злочинність; використання теми злочинності в політичних цілях [7].

Можливість наукового аналізу питань стосовно політичної злочинності, у першій половині 90 – х років ХХ сторіччя було обумовлене рядом об'єктивних факторів. По-перше, було розсекречено деякі документи про діяльність карних органів, їх направленість та розміри, а також про їх безпосередніх організаторів, учасників та жертв. По-друге, з'явилися нові наукові напрями у історії, політології, соціології, праві та інших науках, які вивчають різні аспекти тоталітаризму, результати досліджень дозволили використати їх знання та методику для проведення комплексних досліджень цього складного соціально – політичного явища. По-третє, даний напрямок досліджень повністю "вписувався" у загальну політику вищих посадових осіб пострадянського періоду, направлену на критику діяльності партії комуністів, ставши опозиційним рухом для правлячої політичної еліти. По-четверте, розвитком соціальних дисциплін, які лишилися більшості ідеологічних догм, ілюзій та партійної опіки, стали глибше вникати у різні фактори, які мали вплив на стан злочинності, у тому числі і політичної сфері діяльності.

Отже, при характеристиці політичних репресій в радянській державі і суспільстві деякі вчені іменували їх тероризмом "зверху" [8] а інші дослідники іменували "державним тероризмом" [9].

Більш етимологічно правильний термін для масових політичних репресій запропонував професор В. С. Устинов, – "тоталітарна злочинність". Цим терміном почали користуватися і інші дослідники [10], в тому числі ті з них, які вивчають даний вид політичної злочинності як самостійне політико-кримінальне явище [11].

Події 1991 року в СРСР зажадали від правознавців і політологів необхідність вивчення інших видів політичної злочинності, які проявлялися у вигляді спроб насильницького захоплення або утримання влади [12].

Згодом під впливом західноєвропейської науки до питань, які представляють інтерес, стали відносити такі злочинні дії як геноцид, зловживання владою, що здійснюється для досягнення політичних цілей, а також ті, що традиційно розглядаються в зарубіжних виданнях – політичний тероризм і політична корупція [13].

На основі ретельного вивчення і систематизації матеріалу, в 1998 році П. А. Кабановим була висунута єдина концепція

політичної злочинності. На її основі були виділені пріоритетні напрями вивчення злочинності у сфері політичного життя, а також окремі їх види, такі як політичний тероризм, міжнародна політична злочинність, тоталітарна злочинність, політичний бандитизм, політичний рекет, політичний вандалізм, політична корупція, зловживання владою спрямоване на досягнення політичних цілей [14].

Отже, як бачимо, як політологія, так і кримінологія поставили під великий знак питання право держави на визначення справедливості і покарання за її порушення. Більше того, цей напрям досліджень спрямований на те, щоб дати як найбільш неупереджену, об'єктивну картину тих подій які відбуваються у верхніх ешелонах влади. Ці зусилля спрямовані, поміж іншого, на те, щоб зробити політичний процес якомога найбільше прозорим для громадського контролю, що в свою чергу буде сприяти ефективному політичному управлінню державою.

Філософське та соціологічне визначення феномену влади потребує інструментального втілення у політичній науці для конкретного застосування у окремих дослідженнях, у тому числі і у сфері зловживання владою. Необхідно провести чітку лінію розділу між кримінологічним вивченням політичної злочинності та вивченням цієї проблеми суто з точки зору політичної науки. Розгляд проблеми з різних боків повинний сприяти розробці ефективних засобів боротьби з політичною злочинністю.

Література:

1. Таганцев Н. С. Кримінальне право (Загальна частина). Частина 1. За виданням 1902 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allpravo.ru/library/doc101p/instrum105/item830.html>
2. Коровін О. А. Історія міжнародного права. Допомога до лекціям. – Вип. 1. – М.: 1946. – С. 26.
3. Черняк Є. Б. Часів минулих змови. – М.: 1994. – С. 4.
4. Зелінська Н. А. Міжнародні злочини і міжнародна злочинність. – Одеса: "Юридична література", 2006. – С. 64.
5. Абасов Р. А. Політична злочинність в німецькій кримінологічній літературі / / Політична кримінологія: Зб. наук. Тр. / Под ред. П. А. Кабанова. – Нижньокамськ, 2006. – С. 5.
6. Соціологія злочинності (сучасні буржуазні теорії) / За ред. Б. С. Никифорова. – М.: 1966. – С. 39.
7. Шестаков Д. А. Кримінологія. Злочинність як властивість суспільства: Короткий курс. – СПб.: Вид-во "Лань", 2001. – С. 202.

8. Шабалін В. А. Політика і злочинність // Держава і право. – 1994. – № 4. – С. 50
9. Цой Б. С. Соціальні та економічні аспекти реабілітації народів і громадян, репресованих у СРСР з політичних мотивів // Держава і право. 1994. № 12. – С. 12-20.
10. Кримінологія: Словник / За ред. В. П. Сальникова. СПб.: Изд-во "Лань", 1999. – С. 128.
11. Кабанов П. А. Тоталітарна злочинність посадових осіб Радянської держави. Нижньокамськ, 1999. – С. 44.
12. Топорнін Б. М., Барабаш Г. В., Лівшиць Р. З., Шермет К. Ф. Серпневий путч: наслідки та уроки // Радянська держава і право. – 1991. – № 10. – С. 9-19.
13. Шнайдер Г. І. Кримінологія: Пер. з нім. Ю. А. Неподаєва / Под ред. і з предисл. Л. А. Іванова. – М., 1994. – С. 433-448.
14. Кабанов П. А. Політична кримінологія. – Нижньокамськ, 1998.

Ніколаєв В. С., м. Одеса

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Стаття посвячена аналізу некоторых теоретических проблем системы военно-патриотического воспитания молодежи в современной Украине.

The article is devoted to analysis of some theoretical problems of system of military-patriotic education of young people in modern Ukraine.

Захист державного суверенітету здійснюється в різних формах: військовій, дипломатичній, державними органами влади і управління в результаті здійснення своїх повноважень, наданих їм Конституцією та законами, правоохоронними органами.

Військова форма захисту нині є досить актуальною для України і носить злободенний характер. В частині 1 статті 17 Конституції України записано – Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування і правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом [1].